

Мендрін Олексій Вікторович

Криза легітимності політичної влади та основні чинники її подолання

УДК 323:351.74

DOI [https://doi.org/10.24195/2414-](https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-4.9)

9616.2025-4.9

Стаття поширюється на умовах ліцензії
CC BY 4.0**Мендрін Олексій Вікторович**

доктор філософії (PhD) з політології,
старший викладач кафедри
міжнародних відносин
та стратегічних студій
Державного університету
«Київський авіаційний інститут»
просп. Гузара Любомира, 1,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-8458-6883

Розглядаються питання легітимності політичної влади як ключового чинника стабільності політичних систем, особливо актуального в умовах демократичного транзиту та кризових ситуацій. Аналізуються механізми трансформації авторитарної влади у визнане правління, що має вирішальне значення для демократичних режимів. Досліджуються особливості легітимації влади в пострадянських країнах, зокрема в Україні, де незавершеність демократичних трансформацій обумовлює необхідність подолання криз легітимності.

Вивчаються теоретичні підходи до визначення сутності легітимності та її роль у забезпеченні ефективності управлінських рішень, особливо у сферах зовнішньої політики та кризових ситуацій. Аналізуються ключові концепції М. Вебера, Д. Істона, С. М. Ліпсета, М. Догана та інших учених, що дозволило систематизувати сучасні наукові підходи до проблеми.

Методологічною основою виступає конструктивістська парадигма, застосовуються методи ретроспективного аналізу, компаративного та історичного підходів для дослідження еволюції концепції легітимності. Використовується аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел для виявлення сутнісних рис процесу легітимації влади.

Встановлюється, що легітимність є багатовимірним явищем, яке формується під впливом соціально-економічних, культурних та політичних чинників. Розглядаються способи, якими три ідеальні типи легітимності за М. Вебером (традиційний, харизматичний, легальний) трансформуються в сучасних умовах. Аналізуються альтернативні класифікації легітимності, запропоновані Д. Істоном (ідеологічна, структурна, персональна) та Ж.-Л. Шабо (демократична, технократична, ідеологічна, онтологічна). Виявляються чинники криз легітимності, такі як економічна неефективність, обмеження свобод, міжнародні кризи та відсутність громадянської довіри до владних інститутів. Підкреслюється, що кризи легітимності становлять особливу загрозу для демократії на етапі їх становлення. Встановлюється взаємозв'язок між легітимністю та ефективністю державного управління. Наголошується на важливості врахування специфіки політичної культури та ціннісних орієнтацій суспільства при аналізі легітимності. Висновки дослідження можуть бути використані для розробки стратегій зміцнення довіри до владних інститутів у умовах сучасних політичних викликів.

Ключові слова: легітимність, криза легітимності, держава, політичні цінності, політична еліта, політична влада, політична культура, демократичний транзит.

Вступ. Необхідність обґрунтування та постійного підтримання впевненості у легітимності політичної влади є одним з найважливіших завдань як для держави в цілому, так і для правлячої еліти. Легітимація влади виступає механізмом забезпечення стабільності існування політичної системи і зберігає свою актуальність для будь-яких типів політичних режимів, адже, «лише легітимність може перетворити жорстоку владу (brutal power) на визнане правління (recognized authority)» [2, с. 116]. Водночас, широко поширеною є думка, що саме для демократичних режимів легітимність є особливо важливою і, навпаки, режим, який не є легітимним, не може вважатись демократичним. Враховуючи, що особливої актуальності проблема легітимності влади набуває у перехідні періоди, які характеризуються масштабними зсувами, можна стверджувати, що легітимність влади особливо важлива під час здійснення демократичного транзиту, як засіб, який гарантує успіх демократичних трансформацій та закріплення змін, що відбулись. Непевність результатів демократичного транзиту для України, як і багатьох пострадянських країн, незавершеність пошуків підвалин легітимності політичної влади в цих країнах, обумовлюють актуальність теми кризи легітимності та пошуку шляхів її подолання.

Відповідний рівень легітимності уможливорює прийняття управлінських рішень влади, в тому числі, у сфері зовнішньої політики. Особливої ваги зазначений фактор набуває під час кризових для держави ситуацій, обумовлених умовами конфліктів та мирного врегулювання. Належний рівень легітимності влади дозволяє ухвалювати рішення, пов'язані із питаннями «війни та миру», змінами державних кордонів тощо. Низький рівень легітимності не дозволяє ефективно діяти в сфері зовнішньої політики, змушуючи представників влади відшукувати обставини, які є компромісом між наявними можливостями і суспільно бажаними перспективами. Зазначені обставини суттєво підвищують значення розуміння природи легітимності, а також способів вирішення легітимаційних проблем для політичної еліти, і забезпечення стійкості політичного розвитку.

Мета та завдання. Сукупність зазначених обставин обумовлює мету цієї розвідки, а саме: вивчення фахового академічного дискурсу щодо проблеми легітимності політичної влади, що дозволить виокремити сутнісні риси процесу легітимації рішень владної політичної еліти, визначити механізми, які дозволяють впливати на рівень довіри суспільства до влади. Відповідно, завданнями виступають: виокремлення ключових позицій визначення легі-

тимності в сучасному науковому дискурсі, а також аналіз чинників та механізмів, що обумовлюють кризи легітимності політичної влади, виявлення ключових детермінант делегітимаційних процесів.

Методи дослідження. Концептуальну рамку дослідження, яка дозволила дослідити формування академічного дискурсу навколо теми легітимності та делегітимації задала конструктивістська парадигма. Ретроспективний аналіз дозволив розкрити еволюцію академічної рецепції концепції легітимності та її кризи. Досягнення поставленої мети та завдань дослідження уможливило використання низки загальнонаукових методів, серед яких аналіз та синтез, методи порівняльного та історичного аналізу, а також узагальнення отриманих результатів.

Результати. З моменту оприлюднення концепції легітимності політичної влади М. Вебером, основні її положення ставали предметом дискусій в межах політичної філософії, соціології та політичної науки, робились постійні спроби її проаналізувати, уточнити, співвідносячи з політичними реаліями. Прикладами такого аналізу можуть слугувати роботи Д. Істона, С. М. Ліпсета, М. Догана, Ж.-Л. Шабо та Ю. Хабермаса.

М. Вебер розглядав легітимність як внутрішнє виправдання для панування (Herrschaft, Authority), яке, своєю чергою, передбачає необхідність користись авторитетом та монополію на фізичне насилля. Він визначив різновиди політичної легітимності, вирізнивши три ідеальні типи панування: «традиційне», що ґрунтується на авторитеті звичаю; «харизматичне панування», в основі якого знаходиться повна особиста відданість і довіра, викликані наявністю у правителя якостей вождя (gift of grace); та «легальне панування», що базується на «силі віри у обов'язковість легального статуту та ділової компетентності, обґрунтованої раціонально створеними правилами» [10, с. 78–79]. Незважаючи на широко поширену критику запропонованої М. Вебером концепції як певного анахронізму та твердження про її непридатність для дослідження сучасних режимів, з боку представників наступних поколінь політичних соціологів, вона продовжує активно застосовуватись для вивчення політичної історії та аналізу політичних режимів сучасності. Зокрема, як зазначає Ж.-Л. Кермонн, «за часів «голлістської республіки» багато авторів звернулось до веберівського поняття харизматичної влади задля пояснення феномену її персоналізації генералом Ш. де Голлем», а «раціональна легітимність у своєму завершеному вигляді сформульована у деклараціях та преамбулах усіх чинних демократичних конституцій» [9, с. 12–13].

Піддавши веберівську модель легітимації влади ревізії, М. Доган дійшов висновку про її невідповідність сучасному стану розвитку переважної більшості світових політій, а від того, й про непридатність для належного аналізу, адже «зберігається повноцінним лише тип легально-традиційно-

бюрократичної легітимності» [3, с. 113]. Маттей Доган стверджував, погоджуючись із Х. Лінцом, що у сучасному світі не існує жодної країни, де б населення вважало існуючий режим повною мірою легітимним. Тож, варто говорити про «ступінь легітимності», за яким можна, в межах порівняльного дослідження, розподілити режими на уявній осі за зростанням ступеня легітимності від його мінімуму до максимуму. При цьому, всередині країни, ступінь визнання легітимності влади знаходиться в межах нормального розподілу [3, с. 114–115]. У той самий час, легітимність, на думку М. Догана, менш важлива для недемократичних режимів, побудованих на основі примусу. Поєднання ідей щодо ранжування ступеня легітимності та компаративного вивчення цього явища, приводить дослідника до висновку щодо можливості та необхідності операціоналізації поняття, задля виходу за межі дихотомії легітимізації / делегітимизації. Серед факторів, які можуть для цього бути використані, визначаються: посилення примусу (обмеження свободи виступів та зборів, незалежності релігійних та правових інститутів, мілітаризація при втручанні у політичне життя) та підвищення рівня корупції (важливим чинником тут виступає можливість публічного обговорення випадків інституціональної корупції) [2, с. 119–120]. Запропоновані М. Доганом показники для операціоналізації поняття легітимності, можуть, у той же час, слугувати індикаторами того, наскільки еліта впевнена у своїй легітимності і як вона оцінює таку впевненість з боку громадян.

Суттєво переглянув та модернізував концепцію легітимності Д. Істон, запропонувавши, як альтернативне її визначення, поняття «дифузної підтримки режиму» (diffuse regime support), поряд із «специфічною» підтримкою, яка, є способом оцінки і співставлення бажань, вимог, інтересів та запитів із тими результатами її функціонування, що можуть бути отримані на «виході» системи. Дифузна підтримка втілюється у лояльності до результатів владних рішень незалежно від того, які наслідки мають ці рішення і має два шляхи представлення: довіру та легітимність. Власне, легітимність визначається ним як переконаність індивіда у тому, той має приймати та користись владою, виконувати вимоги політичного режиму, адже у якийсь явний або прихований спосіб індивід вбачає у діях влади відповідність власним моральним принципам та своєму розумінню того, що є правильним та належним порядком у політичній сфері [4, с. 438–450]. Водночас, Д. Істон запропонував альтернативну до веберівської класифікацію, вирізнивши три типи, з якими може бути пов'язана ідея легітимності режиму: ідеологічний, структурний та персональний. Ідеологічна легітимність ґрунтується на моральному переконанні у законності режиму та чинності повноважень представників влади. Структурна – заснована на незалежному переконанні в вірності вста-

новлених норм та структури інститутів. В основі персональної легітимності – віра в персональні якості представників влади [4, с. 451–452].

Ж.-Л. Шабо дійшов висновку про доцільність розрізняти чотири типи легітимності, знову ж пов'язавши їх із типами політичного режиму. По відношенню до політичних акторів можливі демократична та технократична легітимність, з парадигмою політичної дії ним ототожнюються ідеологічний та онтологічний типи легітимності. Демократична легітимність формується як результат поширення ліберально-демократичних цінностей, і передбачає наявність у практиці функціонування владних інститутів демократичних принципів прийняття рішень. Технократична легітимність сконцентрована на вимогах до компетентності управителів, переважно у сферах «володіння словом та правом». Другий вимір визначених Шабо типів знаходить своє обґрунтування у варіантах спільного «розуміння соціальної дійсності» (ідеологічний) та «виявленні відповідності політичної влади об'єктивному порядку, вписаному в людську і соціальну дійсність, у продовження того, який встановлений у космічній, позалюдській дійсності» (онтологічний) [1, с. 68–75].

Важливою для сучасного розуміння проблематики легітимності політичних режимів є сукупність ідей, представлена у роботах С. М. Ліпсета, зокрема положення про афективний її характер, зв'язок між легітимністю та системою базових цінностей і символів, спроможністю породжувати та підтримувати віру в те, що існуючі політичні інститути є найбільш прийнятними для суспільства. Ліпсет наголошував на тому, що стабільність демократичної системи забезпечується сукупністю факторів: легітимністю та ефективністю де остання визначається через успіхи економічного розвитку (індустріалізацію, урбанізацію, сталість розвитку сукупного багатства суспільства) і запропонував певну матрицю, в якій політичні режими ранжуються в залежності від наявності легітимності та ефективності [8, с. 86–87]. Погоджується з тезою Ліпсета про зв'язок між легітимністю та ефективністю держуправління, переважно у сфері економіки, і М. Доган, посиляючись на думку Х. Лінца, який піддавав сумніву можливість розгляду «легітимності політичної системи, окремо від системи соціально-економічної» [3, с. 122]. Врахування ідей С. М. Ліпсета дозволяє зрозуміти природу процесів легітимації / делегітимації, пояснити її релятивний, конвенційний, характер, детермінованість культурними факторами, необхідність врахування комплексу факторів для оцінки чинників які її формують та перспектив змін, значення в процесі здійснення демократичного транзиту. Загалом, варто акцентувати увагу на значення масових цінностей та суспільних переконань для утвердження легітимності політичного режиму.

«Політлексикон» К. Шуберта та М. Кляйн визначає легітимність (Legitimität. Legitimacy) як «довіру і віру у правомірність політичної влади», зазначаючи,

що «кожна форма політичної влади базується не тільки на претензії на панування, але й на готовності підлеглих визнавати владні відносини [...] влада, що тримається не тільки на свавіллі (деспотії) або примусі (диктатурі), має дотримуватись формальної правомірності (легальності) та базуватись на довірі до своєї правомірності (принаймні з боку переважної частини населення)», а «легітимність сучасних демократій заснована на положеннях про народний суверенітет, правову державу та (соціальну) справедливість [7]. Наведене визначення цілком точно окреслює сучасний стан розуміння питання легітимності, втім, залишаючи поза увагою низку важливих для концептуалізації проблеми акцентів.

Пояснюючи та доповнюючи визначення легітимності, надане М. Вебером, Ж.-Л. Кермонн зазначає, що «принцип легітимності полягає у відповідності політичної влади будь-якої країни цінностям, на які спирається режим, чия діяльність цей принцип забезпечує», повторюючи на додачу твердження М. Дюверже про те, що «легітимним є будь-який режим, з яким згоден народ», вирізняє таким чином лише внутрішній (народ, громадяни країни) чинник легітимації політичної влади [9, с. 16].

Погоджуючись із таким розширенням аргументації, слід зазначити, що легітимація влади пов'язана з ціннісними та культурними настановами та ознаками, які не завжди можуть бути навіть відрефлексовані як суспільством в цілому, так і фаховою спільнотою. Водночас, процедурна легітимація політичної влади, втілена у інституті регулярних виборів, є критерієм наявності електоральної демократії і скоріше визначає режим як мінімально демократичний, аніж окреслює необхідні для повноцінної легітимації риси.

Дослідження дефіциту легітимності – явища, теоретично окресленого Ю. Хабермасом, як притаманного пізньокapіталістичним суспільствам і такого, що через ригідність соціокультурної системи «не може бути доволі функціоналізоване у відповідності до потреб адміністративної системи» і, таким чином, загрожує загостритись до «легітимаційної кризи» [5, с. 49], не обмежилось неомарксистським філософським дискурсом. Не в останню чергу це сталося через значне поширення явища, яке, водночас, було переосмислене як таке, що притаманне не лише капіталістичним суспільствам.

Криза легітимності влади є результатом втрати впевненості суспільства в здатності правлячої еліти керувати країною. Як зазначають автори «Політлексикону», про кризу легітимності «можна говорити тоді, коли більша частина населення має сумнів щодо основних цінностей або правомірності дій влади» [7]. Дещо ширше тлумачить поняття Ю. Хабермас, визначаючи можливість передбачити кризову ситуацію у разі «систематичного вироблення очікувань, які не можуть бути задоволені за допомогою наявних цінностей або навіть системно-конформних компен-

сацій», що свідчить про «невідповідність мотивів, заявлених державою, системами освіти, зайнятості, з одного боку, та мотиваціями, що їх пропонує соціокультурна система, з іншого [5, с. 50]. Постійні кризи легітимності політичних режимів, що мали місце у багатьох державах світу протягом XX–XXI століття, зміна моделей легітимації, – виступили одним з факторів проблематизації сукупності причин виникнення та явищ, що таку кризу супроводжують.

Чинники, які можуть спричинити кризу легітимності залежать від особливостей історичного, культурного, соціально-економічного розвитку певного суспільства і, лише з певною мірою умовності, можуть вважатись універсальними. Маттей Доган у спробах такої універсалізації вбачає «гріхи західного етноцентризму» [3, с. 124]. Відповідно, можна говорити про джерела легітимації влади, що є специфічними для кожної країни на певному проміжку її історичного розвитку. Можливість для владних структур використовувати ці джерела, ймовірно, як результат компромісу між певним (само) обмеженням та перспективою радикального позбавлення суспільної довіри, створює ресурс стабілізації політичної системи. Отже, досягнення того, які фактори формують джерела легітимації і впливають на них, стає важливим завданням владної еліти.

Хоча, як ми вже зазначали, криза легітимності може спіткати будь-який політичний режим і відсутність або обмеження демократії не є запорукою унеможливлення такої кризи, певні особливості саме демократичних режимів змушують політичні еліти ставитись до питань делегітимації з більшою увагою. Адже, демократіям, з одного боку, притаманний нижчий, за авторитарні режими, рівень довіри до владних інститутів, обумовлений тим, що вони зрідка вважаються досконалими що, відповідно, обумовлює постійну боротьбу громадянського суспільства за їхню зміну. З іншого боку, в усталених демократіях, сама форма режиму стає фактором легітимації, оскільки сприймається як важливе досягнення, яке варто відстоювати та цінувати. Особливої ваги кризи легітимності можуть набувати в державах, що проходять шляхом демократичного транзиту і суспільно-політичний розвиток яких характеризується суттєвою активністю громадянського суспільства.

Сучасний стан наукового дискурсу щодо чинників, які обумовлюють легітимність режиму та, чинників кризи, дозволяє вирізнити декілька напрямів, що зберігають потенціал подальшого вивчення. Слід визначити, що легітимність є складним явищем, яке формується за допомогою та під впливом низки чинників різної ваги, які, разом із тим, впливають одне на одного, підсилюючи сукупну дію або, навпаки, послаблюючи її. Легітимність у сучасних суспільствах, навіть із мінімалістичною (електоральною) моделлю демократії, не є результатом втілення лише одного фактору. Зазначений вище висновок про народ як єдине джерело легітимності влади,

при своїй незаперечності, потребує певних уточнень. Зокрема, глобалізація, поступова еволюція усталених уявлень про суверенітет, його основи та межі, посилюють вплив міжнародного визнання на процес легітимізації. Відповідно, міжнародна ізоляція, несприйняття або зневага до лідерів чи то інститутів, всередині країни, з боку її міжнародних партнерів, можуть піддажувати кризові настрої і слугувати додатковим джерелом дефіциту легітимності.

Трансформація у XX–XXI ст. уявлень про державу, її функції, повноваження та, відповідно, сподівання громадян від неї, одним з проявів якої стала концептуалізація поняття про соціальну державу (Welfare state), мала серед наслідків зростання суспільних очікувань щодо державного забезпечення соціальних програм, відповідного прожиткового мінімуму, економічного розвитку та неможливості (крайньої небажаності) падіння усталених стандартів життя. Зміна розуміння сфери відповідальності держави посилила вплив оцінки макроекономічних показників розвитку на довіру до правлячої еліти, надійність та ефективність існуючої політичної системи і впевненість у здатності очільників держави здійснювати свої управлінські функції. Як зазначає М. Доган, «низка економічних невдач може послабити легітимність режиму або принаймні деякі з його інститутів», у той час як «економічний успіх надає спірному режиму шанс на затвердження його легітимності» [3, с. 123]. Економічні фактори, водночас не можуть однозначно визначати рівень легітимності, вони, як зазначав С. Хантінгтон, виступають додатковим чинником, що по-різному може корелювати, визначаючи як посилення, так і послаблення легітимності, в залежності від типу певного режиму та функціональної залежності легітимності від економічної політики та успіхів розвитку економіки [6, с. 48–55].

Обмеження свободи слова є одним з важливих показників посилення дефіциту легітимності влади. Таке обмеження демонструє невпевненість владних структур у тому, що їхня діяльність, у всій сукупності своїх проявів, знайде підтримку громадян і, зазвичай, скерована на обмеження їхньої мобілізації задля недопущення посилення спротиву та протесту. Хоча контроль за виконанням обов'язків та процесом прийняття політичних рішень з боку інститутів громадянського суспільства та засобів масової інформації у провідних демократіях світу, визначається як одна з ознак втрати довіри до влади з боку громадян [3, с. 123], втім, варто зазначити, що обмеження, або взагалі позбавлення можливості здійснення такого контролю може порушити встановлений баланс й спровокувати кризу легітимності. Електоральні демократії останнім часом намагаються застосовувати дещо модифіковану політику щодо обмеження свободи слова, виносячи критичний дискурс у альтернативне медіа середовище, позбавлене можливостей суттєвого впливу на широкий загал. Така тактика дозволяє уникати

звинувачень щодо утиску демократичних інститутів і, водночас, зменшує кризові ризики.

Додатковим чинником легітимації режиму може слугувати підтримка його з боку публічних інтелектуалів. Особливої ваги цьому фактору надає дедалі потужніша медіатизація політичного простору.

Процеси значних соціальних змін посилюють вагу чинника легітимності і, як такі, можуть провокувати виникнення її кризи. С. М. Липсет припустив, що переходи до нових соціальних структур здатні викликати кризи легітимності у випадках, коли: а) певні суспільні групи були позбавлені можливості впливати на політичну систему у момент такої трансформації, б) виникає «загроза для статусу основних консервативних інститутів» [8, с. 87].

Суттєвий вплив на сприйняття легітимності чинної політичної еліти може чинити зовнішньополітичний вектор. Особливої ваги він набирає під час кризових ситуацій, обумовлених ситуацією конфлікту, причому на усіх її стадіях: від зародження до завершення. Управління міжнародним конфліктом суттєво корелює із фактором легітимності. Особливої ваги легітимність політичної еліти набуває в процесі виходу з ситуації конфлікту, адже вимагає здатності пояснити суспільству його результати.

Висновки. Отже, кризи легітимності є складним суспільно-політичним явищем, що, зазвичай є результатом констеляції низки чинників різної природи та величини. Як історичний феномен, вони походять з епохи Модерну, саме характерні для неї риси уможливили та суттєво посилили пов'язані із фактором легітимності явища: поява конкуруючих світоглядних поглядів у суспільстві, формування значних суспільних груп, що протистоять у спробах затвердити та політично закріпити власне бачення світу в цілому, і політичного розвитку, зокрема, та наявність ресурсів для їхньої мобілізації. Питання кризи легітимності були проблематизовані в межах соціологічної теорії, нової лівої критики, подальша концептуалізація відбувалась в межах розробки різних аспектів теорії демократії.

Поняття кризи легітимності може бути операціоналізоване, набір критеріїв, при цьому, детермінований умовами суспільно-політичного розвитку конкретної політики на певному історичному етапі її розвитку. При цьому, можливість вирішення певних універсальних чинників завжди потребує емпіричної перевірки. Важливим є розуміння зазначених критеріїв представниками політичної еліти, контроль за тим, аби вони не виходили за межі прийнятних для більшості суспільства показників, що має забезпечити недопущення кризи легітимності. Також, слід розмежовувати поняття легітимності, довіри до інститутів та популярність очільників держави. Водночас, потрібна кореляція такої операціоналізації до особливостей умов окремої політики, адже сукупність факторів, що визначають делегітимацію або окреслюють умови кризи легітимності,

пов'язані із ціннісними настановами відповідного суспільства, що, в своєму поєднанні, тягнуть до створення унікальної констеляції факторів.

Не обмежені типом політичного режиму, кризи легітимності несуть найбільшу загрозу саме для демократій, особливо у період їхнього становлення. Як засвідчує історичний розвиток демократичних країн, рівень легітимності в них ніколи не був занадто високим, що постійно актуалізувало можливість трансформації дефіциту легітимності у її кризу. Разом із тим, сталі демократії майже не піддаються руйнуванню через те, що легітимність самого політичного режиму в них не є предметом дискусій. Модернізація політичного життя також несе загрозу виникнення суттєвих суспільних протиріч та формування сукупності певних проблем, які підсилюють можливість делегітимації режиму. Проте, забезпечення можливостей вертикальної мобільності та інклюзивності при здійсненні реформ, спроможні убезпечити країни від зростання соціальної напруги, здатної актуалізувати питання зміни влади.

Хоча остаточне рішення у питанні про легітимність того чи іншого режиму лишається суверенним правом внутрішніх політичних акторів, у сучасному світі, внаслідок впливу процесів глобалізації, не можна заперечувати посилення важливості чинника міжнародного визнання владних інститутів тієї чи іншої країни. Як додатковий фактор, таке визнання може слугувати підтвердженням легітимності режиму в очах громадян. Водночас, одним з аспектів, що послаблює загострення дефіциту легітимності, може слугувати успіх економічного розвитку країни. Тривалість ефектів таких додаткових чинників може варіюватись і обумовлюється особливостями політичної культури та набором домінуючих у суспільстві цінностей.

Беззаперечно вагоме значення для послаблення кризових явищ, підсилення легітимації влади має приділення, з боку еліт, уваги виробленню політики ідентичності, роботі з політикою пам'яті, які дозволяють згуртувати політичну націю навколо окресленого переліку загальних цінностей та символів, зменшити напругу й силу внутрішніх конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Chabot J.-L. Introduction a la politique. Fontaine: Presses Universitaires de Grenoble. 2003. 276 p. DOI: 10.3917/pug.chabo.2003.01.
2. Dogan M. Conceptions of Legitimacy // Encyclopedia of Government and Politics. Vol. 1 / Edited by M. E. Hawkesworth, M. Kogan. London; New York: Routledge, 1992. P. 116–128.
3. Dogan M. Legitimata režimů a důvěra v instituce: od klasické typologie k novým skutečnostem // Politologická revue. 1998. № 2. P. 111–127.
4. Easton D. A Re-Assessment of the Concept of Political Support // British Journal of Political Science. 1975. Vol. 5, № 4. P. 435–457.
5. Habermas J. Legitimation Crisis / Translated by Thomas McCarthy. Cambridge: Polity Press, 1988. 166 p.

6. Huntington S. P. The Third Wave: democratization in the late twentieth century. Norman: University of Oklahoma Press, 1991. 366 p.
7. Legitimität // Das Politlexikon / Klaus Schubert, Martina Klein // Bundeszentrale für politische Bildung. URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17786/legitimitaet/> (access date: 16.08.2025).
8. Lipset S. M. Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy // *American political science review*. 1959. Vol. 53. № 1. P. 69–105. DOI: 10.2307/1951731.
9. Quermonne J.-L. Les régimes politiques occidentaux, Paris: Seuil, 2006. 345 p.
10. Weber M. Politics as a Vocation // Max Weber: Essays in Sociology / Translated, Edited and with an Introduction by H.H. Gerth and C. Wright Mills. London: Oxford University Press, 1947. P. 77–128.

REFERENCES:

1. Chabot, J.-L. (2003). Introduction a la politique. Fontaine: Presses Universitaires de Grenoble. DOI: 10.3917/pug.chabo.2003.01. [In French].
2. Dogan, M. (1992). Conceptions of Legitimacy. *Encyclopedia of Government and Politics*. Vol. 1 / Edited by M. E. Hawkesworth, M. Kogan. London; New York: Routledge. pp. 116–128. [In English].
3. Dogan, M. (1998). Legitimita režimů a důvěra v instituce: od klasické typologie k novým skutečnostem. *Politologická revue*. no. 2. pp. 111–127. [In Czech].
4. Easton, D. (1975). A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*. vol. 5, no. 4. pp. 435–457. [In English].
5. Habermas, J. (1988). Legitimation Crisis. Cambridge: Polity Press [In English].
6. Huntington, S. P. (1991). The Third Wave: democratization in the late twentieth century. Norman: University of Oklahoma Press [In English].
7. Schubert, K., Klein, M. (2020) Legitimität. *Das Politlexikon*. URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17786/legitimitaet/> (access date: 16.08.2025). [In German].
8. Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American political science review*. vol. 53. no. 1. pp. 69–105. DOI: 10.2307/1951731. [In English].
9. Quermonne, J.-L. (2006). Les régimes politiques occidentaux. Paris: Seuil [In French].
10. Weber, M. (1947). Politics as a Vocation. *Max Weber: Essays in Sociology* / Translated, Edited and with an Introduction by H.H. Gerth and C. Wright Mills. London: Oxford University Press. pp. 77–128. [In English].

The crisis of political power legitimacy and key factors in its resolution

Mendrin Oleksii Viktorovych

PhD in Political Science,
Senior Lecturer at the Department
of International Relations
and Strategic Studies
State University "Kyiv Aviation Institute"
Lyubomyr Huzar Ave., 1, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8458-6883

The issues of political legitimacy are examined as a key factor in the stability of political systems, particularly relevant during democratic transitions and crisis situations. The mechanisms of transforming coercive power into recognized governance are analyzed, which proves crucial for democratic regimes. The specific features of power legitimation in post-Soviet countries, particularly in Ukraine, are investigated, where the incomplete nature of democratic transformations necessitates overcoming legitimacy crises.

Theoretical approaches to defining the essence of legitimacy and its role in ensuring the effectiveness of governance decisions are studied, especially in the spheres of foreign policy and crisis management. The key concepts of M. Weber, D. Easton, S.M. Lipset, M. Dogan, and other scholars are analyzed, enabling the systematization of contemporary academic approaches to this issue.

The study employs a constructivist paradigm as its methodological foundation, utilizing methods of retrospective analysis along with comparative and historical approaches to examine the evolution of the legitimacy concept. Through systematic analysis, synthesis, and generalization of scholarly sources, the research identifies the essential characteristics of power legitimation processes.

It is established that legitimacy constitutes a multidimensional phenomenon shaped by socioeconomic, cultural, and political factors. The three ideal types of legitimacy according to M. Weber (traditional, charismatic, and legal-rational) and their transformation in contemporary contexts are demonstrated. Alternative classifications of legitimacy proposed by D. Easton (ideological, structural, personal) and J.-L. Chabot (democratic, technocratic, ideological, and ontological) are analyzed.

The factors contributing to legitimacy crises are identified, including economic inefficiency, restrictions on freedoms, international crises, and lack of public trust. Particular emphasis is placed on how legitimacy crises pose a special threat to democracies in their formative stages. The interdependence between legitimacy and governance effectiveness is established, particularly in the economic sphere. The importance of considering the specifics of political culture and societal value orientations when analyzing legitimacy is emphasized. The research findings may be utilized for developing strategies to strengthen trust in governing institutions amid contemporary political challenges.

Key words: legitimacy, crisis of legitimacy, state, political values, political elite, political power, political culture, democratic transition.

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.09.2025
Дата публікації: 10.10.2025